

Hetty

Ik was veertien en
zat gevangen in Bergen-Belsen

HETTY VEROLME

Hetty Verolme

Hetty

*Ik was veertien en zat gevangen in
Bergen-Belsen*

Callenbach

Hetty is een speciaal voor jongeren bewerkte versie van *De kleine moeder van Bergen-Belsen*, Kok/Omniboek, 2014.

© 2016 – Uitgeverij Callenbach
Postbus 13288, 3507 LG Utrecht
www.kok.nl

Oorspronkelijke titel: *Hetty. A True Story* © 2000, 2009 Hetty E. Verolme.

Nederlandse vertaling: Hilke Makkink

Omslagontwerp: Studio Jan de Boer

Omslagbeeld: Hetty op 12-jarige leeftijd (1942)

Opmaak binnenwerk: ZetSpiegel, Best

ISBN 978 90 266 2203 8

ISBN e-book 978 90 266 2204 5

NUR 242

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

*Ik draag dit boek op
aan mijn twee kleinkinderen,
Jacleen Sarah Passman
en Adam Maurice Passman.
Met veel liefs van hun oma.*

Ik heb geen zorgeloze kindertijd gehad. Ik bracht samen met mijn vader en mijn moeder en mijn twee broers een aantal jaren van mijn jeugd door in concentratiekamp Bergen-Belsen in Duitsland, waar we tijdens de Tweede Wereldoorlog door de Duitsers naartoe gedeporteerd waren.

Wanneer ik hier zou moeten vertellen wat mijn hele familie meegemaakt heeft, zou dit boek nooit afkomen en daarom zal ik me beperken tot het ware verhaal van mijn persoonlijke ervaringen in de kinderbarak van Bergen-Belsen.

Hetty met haar broers Max en Jack, 1941

Hoofdstuk 1

Mijn familie woonde in Amsterdam, in de Joodse buurt, hoewel dat oorspronkelijk helemaal geen Joodse buurt was. De Nederlandse bevolking kende het woord 'rassenscheiding' niet eens en iedereen kon wonen waar hij wilde. Ongeacht religie of geloof. Maar in 1941, tijdens de Duitse bezetting van Nederland, besloten de Duitsers dat alle Joden in Amsterdam-Oost bij elkaar moesten gaan wonen.

In februari 1941 hielden de Duitsers een razzia op het Waterlooplein als vergelding voor de moord op een Nederlandse naziofficier tijdens een ruzie een dag eerder. Vierhonderd mannen werden opgepakt en in vrachtwagens geladen. Onder hen was helaas ook mijn vaders neef, Simon. En hoewel er geruchten de ronde deden, hadden we geen idee waar ze hem naartoe gebracht hadden. Totdat mijn vader in mei 1941 een ansichtkaart ontving met het poststempel 'Mauthausen' erop. Simon schreef:

Lieve Maurice en familie,

Ik zit in Mauthausen en het werk is niet slecht.

Hetty's schaduw valt over kinderen uit haar straat, terwijl zij ze fotografeert. Al deze kinderen werden naar Auschwitz gedeporteerd, waar ze in 1942 omkwamen in de gaskamer.

*Achterste rij, vanaf links: Iesy Gerritse, naam onbekend.
Voorste rij, vanaf links: Siena Soep, Nathan Smeer, Betty Smeer.*

*Ik hoop dat alles goed is met jullie.
Doe s.v.p. de groeten aan Doozeman.
Leeft Spitty nog?
Simon*

Omdat we wisten dat de kaart door de Duitse censuur gegaan was, moest er ook nog een verborgen boodschap in zitten. Twee dagen lang liep mijn vader in zijn pyjama met de ansichtkaart door het huis, terwijl hij probeerde de code te kraken.

Aan het eind van de tweede dag kwam hij de keuken binnen en zei: 'Ik weet wat Simon ons probeert te vertellen. Doozeman is de bakker op de hoek en Spitty is de naam van onze hond. Wat hij dus echt probeert te zeggen is dat hij heel veel honger heeft en dat het een hondenleven is in Mauthausen.'

Op dat moment realiseerden we ons dat de Duitsers geen enkele genade zouden tonen bij het uitroeien van de Joodse bevolking van Nederland. Mijn vader keek me met een bezorgde blik aan en zei: 'Ik zal er alles aan doen om te voorkomen dat wij naar Duitsland gestuurd worden.'

In de zomer van 1942 werden er veel razzia's gehouden in de Joodse wijk. We zagen hoe gezinnen uit hun huizen gesleept werden, waarna we nooit meer iets van hen vernamen. Sommige mensen huilden toen ze meegevoerd werden, anderen leken opgelucht dat de spanning van het wachten nu voorbij was. Vanachter onze gordijnen keken we toe hoe de Duitsers de lange rijen mensen door de straten naar het station dreven,

waar de treinen hen zouden wegvoeren van alles wat ze liefhadden en alles waar ze voor leefden. Na elke razzia voelde mijn familie zich vreselijk verdrietig. Niemand wist wat er met onze vrienden en onze familie zou gebeuren.

Wij hadden tot dan toe heel veel geluk gehad. Mijn vader was een welgestelde textielhandelaar. Toen de razzia's begonnen, vertelde iemand hem dat we bij de Duitse SS-commandant Aus der Fünten onze vrijheid konden kopen in de vorm van vrijstelling van deportatie naar Duitsland. Daarna zouden we via Portugal geruild kunnen worden tegen krijgsgevangenen.

Mijn vader aarzelde geen moment. Hij verkocht het merendeel van onze waardevolle spullen en wist zo ongeveer vijfhonderd gulden bij elkaar te krijgen. De vraag was nu wie commandant Aus der Fünten op het SS-hoofdkwartier zou moeten benaderen. Dat was een riskante onderneming – al heel wat mensen waren erheen gegaan en nooit meer teruggekeerd. Na een lange discussie wist mijn moeder mijn vader ervan te overtuigen haar te laten gaan. Een vrouw zou volgens haar eerder binnengelaten worden.

Op de zonnige ochtend van 22 september 1941 begon mijn moeder aan de twaalf kilometer lange voettocht om haar gezin te redden. Ze moest wel te voet, want Joden mochten niet meer met trams of bussen reizen. De hele dag leefden we als in een boze droom, waarbij we probeerden niet te denken aan wat er allemaal met onze moeder zou kunnen gebeuren. De dag kroop voorbij, totdat om vijf uur de telefoon ging. Na enige aarzeling, bang voor wat hij te horen zou krijgen, nam mijn vader op, maar al snel verscheen

er een glimlach op zijn gezicht. Alles was goed met moeder en ze was alweer onderweg naar huis. Ze had met commandant Aus der Fünten gesproken en hij had haar gezegd dat ze de volgende week terug moest komen met het geld en onze paspoorten. We waren helemaal door het dolle heen. Binnenkort zouden we misschien weer in vrijheid kunnen leven, zonder vernederd of opgejaagd te worden.

De week ging voorbij en opnieuw ging mijn moeder op weg naar het SS-hoofdkwartier. Dit keer was ze echter al eerder terug, met kopieën van onze waardevolle paspoorten, afgestempeld in opdracht van commandant Aus der Fünten met de tekst: *Eigenaar van dit paspoort is vrijgesteld van deportatie*. Deze vrijstelling zou ons beschermen tegen wegvoering tijdens de razzia's die inmiddels elke avond plaatsvonden. En wanhopig klampten we ons vast aan de mondelinge toezegging dat we uitgewisseld zouden worden tegen krijgsgevangenen.

Mijn oma, de moeder van mijn moeder, woonde een straat verderop. Ze was een fantastische vrouw en geliefd in de hele buurt. Iedereen noemde haar oma Judy, mijn geweldige oma, die als geen ander voor ons zorgde.

Op vrijdag 2 oktober 1942 bakte oma een perentaart voor ons. 'Geniet ervan, kinderen, en moge God jullie zegenen. Ik ben bang dat dit de laatste keer was dat ik een taart voor jullie heb kunnen bakken,' zei ze. 'Ik voel het. Vanavond komen ze me halen.'

'Alstublieft oma, praat niet zo.' Ik begon te huilen. 'Wanneer u dat denkt, blijf dan vannacht bij ons. Ga niet naar huis – en anders ga ik met u mee.'

‘Nee,’ antwoordde oma streng. ‘Jij slaapt vannacht gewoon thuis.’

Soms logeerde ik bij oma, zodat ze ’s nachts niet zo alleen zou zijn – ook al hadden de Duitsers verboden dat je de nacht bij iemand anders thuis doorbracht. (Voor de hele Nederlandse bevolking gold een uitgaansverbod van acht uur ’s avonds tot zes uur ’s ochtends.)

Tegen acht uur nam oma met tranen in haar ogen afscheid. Ze gaf ons allemaal een kus en zei: ‘Wees lief voor elkaar, kinderen. Ik hou heel veel van jullie allemaal.’ En met die woorden vertrok ze.

Vanaf dat moment zat mijn moeder voor het slaapkamer-raam met uitzicht op oma’s straat. Om ongeveer kwart over acht arriveerden de Duitsers: de razzia was begonnen. Van achter het gordijn zagen we ze van deur tot deur gaan om mensen uit hun huizen te halen. Ik was in de woonkamer toen mijn vader riep. ‘Snel, kom naar de slaapkamer! Ze hebben oma! Wanneer jullie vlug zijn, kunnen jullie haar nog gedag zeggen.’

Door het slaapkamerraam zagen we oma lopen met haar koffers. Ze zwaaide en riep iets naar ons.

‘Moeder, moeder!’ gilte mijn moeder. Ze opende het raam, hoewel dat verboden was, en begon wild te zwaaien. ‘O, God, laat hen niet mijn moeder meenemen.’

Mijn vader pakte haar vast en trok haar weer naar binnen. De Duitsers gebaarden naar oma dat ze door moest lopen.

‘Vaarwel, kinderen,’ riep oma. ‘Vaarwel, vaarwel.’

Het waren de laatste woorden die we haar hoorden zeggen. Mijn lieve, hartelijke oma. We hadden al heel wat keren men-

sen vaarwel horen roepen, maar dit keer hadden de Duitsers onze familie een grote klap toegebracht. Zolang ik leef, zal ik die vreselijke vrijdagavond nooit vergeten.

De maanden gingen voorbij en de Duitsers bleven doorgaan met hun razzia's. Langzaam werd onze buurt steeds stiller. Huizen stonden leeg, omdat een paar dagen nadat de Duitsers de mensen weggevoerd hadden transportbedrijf Puls langskwam om in opdracht van de Duitsers alle meubels en overige bezittingen weg te halen. Alle goederen uit Joodse huizen werden naar Duitsland gestuurd.

Ook onze school aan de President Brandtstraat werd steeds leger. De meeste leerlingen waren naar Duitsland gedeporteerd en alle niet-Joodse leerkrachten werden vervangen door Joodse.

Op zondag 20 juni 1943 was ik al vroeg wakker. Plotseling hoorde ik uit luidsprekers op auto's stemmen schallen, die de Joden opriepen zich klaar te maken voor vertrek.

De hele buurt was afgezet door de SS, zodat niemand nog kon ontsnappen. De rest van de bewoners kreeg het bevel om binnen te blijven. Zwaarbewapende politieagenten gingen van deur tot deur om paspoorten en andere documenten te controleren. Vanuit hun huizen werden de mensen naar een plek recht tegenover ons huis gedreven. Daar moesten ze in een lange rij gaan staan die bewaakt werd door Duitse soldaten met hun bajonetten in de aanslag. Vijf uur lang stonden de mensen, jong en oud, zonder eten, dicht op elkaar gepakt, totdat ze het bevel kregen om richting het Amstelsta-

tion te lopen, waar ze op de trein naar Westerbork gezet zouden worden. In heel Amsterdam waren die dag razzia's en slechts een paar families kregen toestemming om te blijven. Onze familie was er daar een van.

In de loop van 1943 waren de ouders van mijn vader ondergedoken en af en toe kwam er een man van het verzet langs om ons te vertellen hoe het met ze ging. Hij had brieven bij zich en vertelde ons nieuws over de oorlog.

Te midden van al deze gebeurtenissen had mijn vader, als textielhandelaar, nog altijd toestemming om handel te drijven. Kort na het begin van de Duitse bezetting kregen alle Joodse zakenmensen het bevel hun bedrijf te laten registreren en een werkvergunning aan te vragen. Mijn vader had een goede naam – zijn grote kramen met de prachtigste stoffen waren bekend op alle markten van Amsterdam. Hij had twee verschillende vergunningen aangevraagd, één voor de markten en één voor de groothandelsactiviteiten. Een tijdlang leek er niets aan de hand, de zaken draaiden gewoon door. Maar toen kwam het bevel dat iedereen met twee vergunningen er een moest inleveren. Vader en moeder discussieerden dagenlang en besloten tenslotte om voor de marktvergunning verlenging aan te vragen en de groothandelsvergunning in te leveren.

Het bleek een goede keus. De mensen die voor de groothandelsvergunning gekozen hadden, hadden minder geluk. Hun bedrijven werden door de Duitsers in beslag genomen, waardoor ze met lege handen achterbleven. Ooit welgestelde mensen hadden plotseling geen geld meer om eten voor hun

familie te kopen. Vaak kwamen ze 's middags bij ons op bezoek en al gauw ontstond er zo een plan: mijn vader zou meer goederen inkopen dan hij voor zijn zaak nodig had, zodat de gedupeerden het overschot aan hun eigen contacten konden doorverkopen en zo weer geld voor eten zouden hebben. Natuurlijk moest dit allemaal heel voorzichtig gebeuren, zodat verraders het niet zouden melden bij de SS.

Binnen de kortste keren was onze zolder veranderd in een opslagruimte, waar de rollen stof keurig opgestapeld op planken lagen. Hier maakte ik 's ochtends mijn huiswerk. Op een ochtend rond een uur of vijf, toen ik net de trap opliep, kwam mij een man tegemoet met zijn armen vol rollen stof. Iets in zijn houding stond mij niet aan en ik vroeg hem hoe hij heette. 'Jan,' antwoordde hij, terwijl hij zich de trap af haastte. Wantrouwend rende ik door naar boven. De sloten op de deuren bleken opengebroken te zijn en er lagen nog maar een paar rollen stof op de vloer. De zolder, die tot de nok toe gevuld geweest was, was helemaal leeg. Ik rende weer naar beneden, naar de slaapkamer van mijn ouders, en gilte dat we beroofd waren.

Mijn vader rende in zijn pyjama de straat op in een poging de dief nog te pakken, maar tevergeefs. Vader was woedend en belde de politie.

Mijn moeder maakte zich meteen zorgen en zei: 'Niet doen, Maurice. Het kan heel gevaarlijk zijn om de aandacht op ons, Joden, te vestigen. Vergeet het maar liever.'

Mijn vader was echter zo kwaad dat hij niet wilde nadenken over de gevolgen. Een halfuur later arriveerden twee Nederlandse politieagenten. Dirk was al wat ouder, maar

Henny was een lange jongeman met blond haar en stralende, blauwe ogen. Henny stelde me vragen over hoe de man eruitzag, wat hij tegen me gezegd had en andere details van wat er gebeurd was. Hij was zo'n aardige agent dat ik hem, tegen de tijd dat hij klaar was met de ondervraging, adoreerde, zoals alleen een jong meisje dat kan.

Toen ik die middag thuiskwam uit school, vertelde mijn vader me dat de dief gepakt was en dat de meeste rollen stof gevonden en teruggebracht waren.

Henny werd een goede vriend van de familie en hij kwam geregeld na zijn middagdienst even langs. Wanneer ik thuis was, trakteerde hij me altijd op zijn prachtige glimlach en vroeg: 'Hoe is het vandaag met onze kleine Hetty? Heb je goed je best gedaan op school?'

Het was een geweldige man – die glimlach, de open blik in zijn ogen. Iedereen was dol op hem. Op een dag kwam ik thuis uit school en trof mijn vader en Henny diep in gesprek aan. Ik hoorde Henny zeggen: 'Nee, Maurice, nu nog niet. Laten we eerst afwachten of iedereen veilig aankomt. Dit is wat we doen. Scheur een briefje van honderd gulden door-midden. Eén helft ervan zal ik aan de dokter geven die nu met zijn gezin gaat, met de vraag of hij het terug wil sturen naar Amsterdam zodra ze in Zwitserland zijn. Zodra die helft arriveert, weten we dat ze veilig aangekomen zijn en kan jij met je gezin met de volgende trip mee.'

Met tegenzin stemde mijn vader toe. Hij pakte zijn portemonnee, haalde er een briefje van honderd uit en scheurde het in tweeën.

In 1943 worden Hetty en haar familie gedeporteerd naar Westerbork, en vandaar worden ze doorgestuurd naar Bergen-Belsen. Als haar ouders eind 1944 naar een ander kamp worden overgebracht, blijft Hetty achter in de kinderbarak. Als een van de oudsten wordt zij daar 'de kleine moeder' van zo'n veertig kinderen. Hetty ontfermt zich over de baby's, de kleuters en de kinderen en zorgt ervoor dat zij zo goed mogelijk deze vreselijke tijd doorkomen. Hetty, haar broertjes en hun ouders overleven het kamp en worden na de oorlog in Amsterdam herenigd.

'Ik hoop dat mijn boek je duidelijk zal maken hoe kinderen door de nazi's behandeld werden en dat het je iets zal leren over de consequenties van vooroordelen en haat. Haat is vreselijk. Het is een gif dat aan je vreet. Er is haat en er is liefde. Zelf kies ik graag de kant van de liefde.' – Hetty Verolme

Callenbach

NUR 242

ISBN 978-90-2662-203-8

9 789026 622038

www.uitgeverijcallenbach.nl